

Kogebog for ph.d. –studerende

En rundtur omkring ph.d.-studiet med gode råd til kommende og nuværende ph.d.-studerende

Unni From og Nete Nørgaard Kristensen: Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve. Samfundslitteratur 2005. 258 s. 299 kr.

Af Kirsten Gomard

Bogens forfattere og redaktører, der selv stadig har deres ph.d.-forløb på nært hold, har sat sig for at give et indblik i det at være ph.d.-studerende inden for humaniora og samfundsvidenskab med fokus på potentialer, faldgruber og spændende oplevelser, der knytter sig til ph.d.-studiet. Målsætningen har været at lave en overskuelig brugsbog, der i tre hovedafsnit kommer rundt om en række centrale problemstillinger.

En håndbog

Del et har nærmest karakter af en håndbog, der gennemgår en række formalia og strukturelle forhold. Det fungerer godt som en første orientering, men er også det afsnit, hvor store dele hurtigt kan forældes. Institutionernes praksis er meget forskellig og kan oven i købet skifte med kort varsel. Således påtænker Det Humanistiske Fakultet ved Aarhus Universitet måske allerede i år med naturvidenskaberne som forbillede at integrere ph.d.-uddannelsen i et studieforløb på 4+4 år i stedet for det treårige ph.d.-forløb oven på en kandidatgrad, som vi hidtil har kendt ved humaniora. Så en orientering på hjemmesiden fra den institution, hvor man satser på et stipendium, vil altid være et *must*. Mere tidløse er en række nyttige input til den projektbeskrivelse, der er ansøgningens centrale del.

Erfarne vejledere

Midterafsnittet med erfarne ph.d.-vejlederes overvejelser er det, der har interesseret mig mest som anmelder, for her er vi tættest på mit eget perspektiv, og jeg mener faktisk, at det kan læses med udbytte – også af vejledere. Langt hen ad vejen formulerer det rygmarvsviden, men den er det også godt at få sat ord på, og hvor det første hovedafsnit er mere bureaukratisk, kan midterafsnittet måske virke afmystificerende og hjælpe ph.d.-studerende med at afstemme deres forventninger til vejledningen. Jeg nævner i flæng: Søren Kjærups overvejelser over, hvordan vejlederen ikke blot skal være en faglig vejleder, men også fungere som en mentor, der hjælper den ph.d.-studerende med at få de relevante faglige kontakter og dermed blive integreret i det akademiske fællesskab. En anden relevant overvejelse fra hans side gælder spørgsmålet om at få humanioravejledningen ud af det private rum, så den ikke blot er en sag mellem vejleder og ph.d.-studerende, men kommer til at foregå i et større fagligt fællesskab. Her er min egen erfaring, at det kan være rigtig svært, fordi mange ph.d.-studerende ikke synes, de har tid til at indgå i en offentlighed, f.eks. et fagligt forum for ph.d.-

studerende, hvor det ikke er deres eget projekt, der er i fokus hele tiden. Men måske er dette ved at bedres i forskerskole-konceptet?

Karen Klitgaard Povlsen peger på det forhold, at den ph.d.-studerende (og vejlederen?) skal vænne sig til, at vejlederen skal bruges, og nævner sit lille trick med at sende sin ph.d.-studerende et postkort eller en mail, hvis vedkommende er for længe om at lade høre fra sig. Desuden fremhæver hun et punkt, jeg finder meget vigtigt i debatterne om, hvordan man bærer sig ad med at rekruttere flere kvindelige forskere. Mange unge kvinder (og nogle mænd) lader sig afskrække af forestillingen om, at forskerstillinger fungerer dårligt sammen med et normalt familieliv: Tværtimod – er Karen Klitgaard Povlsens pointe. Den uhyre fleksibilitet er en væsentlig fordel for småbørnsforældre. Og så diskuterer hun helt konkrete strategier omkring barsel og sygdom.

Hanne Leth Andersen skriver om undervisningsdelen i ph.d.-forløbet og giver en række gode råd, der kunne være taget direkte ud af en pjece fra Center for Undervisningsudvikling ved Aarhus Universitet. Det er råd og ideer, der også kan inspirere en garvet underviser. Er man totalt uerfaren, er det nok en stor og abstrakt mundfuld. Men under alle omstændigheder peger det på et vigtigt punkt, nemlig at den ph.d.-studerendes læreprocesser omkring undervisningsforløbene ofte er nedprioriterede - måske både af den studerende og af vejlederne.

Ib Poulsen giver en række råd om, hvordan man får styr på ph.d.-afhandlingen. Her er der ikke så meget nyt, hvis man kender til håndbøger om studie- og skriveteknik, men for dem der ikke gør det, er der gode, kontante råd, som man kan have gavn af at følge. Foruroligende er til gengæld Peter Bogasons kapitel om bedømmelse, der bevidst også har karakter af debatindlæg. Problemet er, siger Bogason, at nogle bedømmere forventer et helstøbt produkt, som det med vore dages betingelser for ph.d.-studiet ikke er muligt at præstere inden for rammerne af ph.d.-forløbet. Bogason plæderer for, at bedømmerne må være realistiske og godtage afhandlinger, som er ordentligt håndværk med interessante resultater til følge, også selvom de endnu ikke er klare til at blive publiceret som bog.

Personlige erfaringer

Bogens sidste hovedafsnit var det, jeg læste først. Her fortæller en række nybagte ph.d.ere om deres erfaringer. De er tydeligvis udvalgt med henblik på at komme rundt om så mange problemstillinger som muligt: Det velstrukturerede, nogenlunde problemfrie forløb "Efter

bogen", det tværfaglige ph.d.-forløb, ph.d.-stipendiet i et forskernetværk, udlandsstudier og endelig spørgsmålet om, hvordan man forener familie og ph.d.-studier. Det er afklarede beretninger, som man måske eller måske ikke kan bruge til noget som ph.d.-studerende. De kriser og problemer, der opstår undervejs, omtales i mere generelle vendinger, og bortset fra det sidste kapitel om børn og ph.d.-studier synes jeg, det er nogle underligt abstrakte væsner, der åbenbarer sig på disse sider. Hvor er det levede liv med sine op- og nedture, krisen, hvor man var lige ved at smide det hele på gulvet? Og hvad var det så, der alligevel reddede situationen? Hvor er der en repræsentant for de ph.d.-studerende, der holdt op? De personlige beretninger er på hver sin måde mønsterberetninger om mønstereksempler til mulig efterfølgelse. Har man en krise, tror jeg, de kan få en til at føle sig totalt utilstrækkelig, og går det strygende, er det nok fordi man alligevel har fundet sin egen vej. Jeg savner simpelthen fornemmelsen af *blod, sved og tårer*. For sådan er det jo også.

Men det skal dog ikke skygge for, at det er en godt gennearbejdet bog. Afsnittene er bundet godt sammen med henvisninger fra det generelle afsnit til de personlige kapitler, og der er en fyldig indholdsfortegnelse, så man let kan orientere sig. En (potentiel) ph.d.-studerende vil jeg anbefale ikke at læse bogen i ét stræk, men bruge den selektivt som opslagsbog i den rækkefølge, spørgsmålene melder sig.

Kirsten Gomard er lektor i kønsforskning ved Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet.